

การวิเคราะห์ปรัชญาการปฏิรูปการศึกษาจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับโครงการ "การศึกษาไทย
ในยุคโลกาภิวัตน์ : สู่อุณหภูมิก้าวหน้าและความมั่นคงของชาติในศตวรรษหน้า"

นางสุกานดา ญาณศิริ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพื้นฐานการศึกษา ภาควิชาสารัตถศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2541

ISBN 974 - 331 - 646 - 9

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

AN ANALYSIS OF PHILOSOPHY OF EDUCATION REFORM FROM RELATED
LITERATURE CONCERNING THE PROJECT "THAI EDUCATION
IN THE ERA OF GLOBALIZATION : TOWARDS NATIONAL
PROGRESS AND SECURITY IN THE NEXT CENTURY"

Mrs. SUGANDA YANSIRI

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Foundations of Education

Department of Foundations of Education

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 1998

ISBN 974 - 331 - 646 - 9

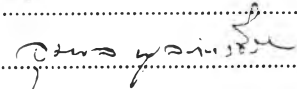

สุกานดา ญาณศิริ : ปรัชญาการปฏิรูปการศึกษาจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับโครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ : สู่ความก้าวหน้าและความมั่นคงของชาติในศตวรรษหน้า” (AN ANALYSIS OF PHILOSOPHY OF EDUCATIONAL REFORM FROM RELATED LITERATURE CONCERNING THE PROJECT “THAI EDUCATION IN THE ERA OF GLOBALIZATION TOWARDS NATIONAL PROGRESS AND SECURITY IN THE NEXT CENTURY”) อ.ที่ปรึกษา : ดร.จุมพล พูลภัทรชีวิน 386 หน้า
ISBN 974 – 331 – 646 - 9

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาจากแนวคิดในการปฏิรูปการศึกษาของวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับโครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ : สู่ความก้าวหน้าและความมั่นคงของชาติในศตวรรษหน้า” โดยใช้เทคนิคการวิจัยเอกสาร

ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดในการปฏิรูปการศึกษาของวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับโครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ : สู่ความก้าวหน้าและความมั่นคงของชาติในศตวรรษหน้า” มีแนวคิดโน้มไปทางปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยมสูงสุด รองลงมา คือ พัฒนาการนิยม มนุษยนิยม-แนวใหม่ มนุษยนิยม พุทธศาสตร์ และ อุดมการณ์นิยม ตามลำดับ ส่วนแนวคิดที่มีแนวโน้มต่ำสุด คือ ปรัชญาการศึกษาพฤติกรรมนิยม สำหรับปรัชญาการศึกษาที่มีแนวคิด ในระดับต่ำ คือ สารัตถนิยมและเสรีนิยม ตามลำดับ เมื่อพิจารณาดมองค์ประกอบทางการศึกษา 6 ด้าน คือ จุดมุ่งหมายการศึกษา หลักสูตร ผู้สอน ผู้เรียน กระบวนการเรียนการสอน และการบริหารและการจัดการทางการศึกษา พบว่า มีแนวคิดโน้มไปทางปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยมสูงสุดทุกองค์ประกอบ ส่วนแนวคิดที่มีแนวโน้มรองลงมามีความแตกต่างกัน คือ ด้านจุดมุ่งหมายการศึกษามีแนวคิดโน้มไปในแนวพุทธศาสตร์ ด้านหลักสูตรและด้านผู้เรียนโน้มไปในแนวมนุษยนิยม ด้านผู้สอนและด้านบริหารและการจัดการทางการศึกษาโน้มไปในแนวมนุษยนิยม – แนวใหม่ ด้านกระบวนการเรียนการสอนโน้มไปทางพัฒนาการนิยม ส่วนปรัชญาการศึกษาที่มีแนวคิดต่ำสุดทุกองค์ประกอบ คือ พฤติกรรมนิยม ยกเว้น องค์ประกอบด้านการบริหารและการจัดการศึกษา มีแนวคิดปรัชญาการศึกษาเสรีนิยมต่ำสุด

ภาควิชา ..... สารัตถศึกษา .....
สาขาวิชา ..... พื้นฐานการศึกษา .....
ปีการศึกษา ..... 2541 .....

ลายมือชื่อนิสิต ....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

C 840122: MAJOR FOUNDATIONS OF EDUCATION

KEY WORD : PHILOSOPHY OF EDUCATION/EDUCATIONAL REFORM/THE PROJECT“THAIEDUCATION IN THE ERA OF GLOBALIZATION”

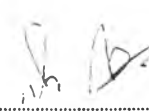
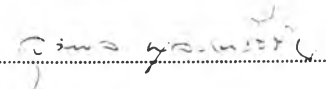
SUGANDA YANSIRI: AN ANALYSIS OF PHILOSOPHY OF EDUCATIONAL REFORM FROM RELATED LITERATURE CONCERNING THE PROJECT “ THE EDUCATION IN THE ERA OF GLOBALIZATION TOWARDS NATIONAL PROGRESS AND SECURITY IN THE NEXT CENTURY”.

THESIS ADVISOR: CHUMPOL POOLPATARACHEWIN, Ph. D. 386 pp. ISBN 974-331-646-9

This research aims to analyze the concept of educational reform as described in literature concerning the project: “Thai Education in the Era of Globalization towards National Progress and Security in the Next Century” by using a documentary research methodology.

This study reveals that the concept on educational reform from related literature concerning the project “ Thai Education in the Era of Globalization: towards National Progress and Security in the Next Century” is oriented towards the highest degree of Reconstructionism. Of secondary importance are Progressivism, Neo-Humanism, Hamanism. Buddhism and Existentialism. In decreasing order of importance are Essentialism, Liberalism and Behaviorism. In terms of the 6 factors of education namely: the objectives, the curriculum, the instructor, the learner, the teaching and learning process and the administration and the management of education. the study reveals that all the concepts presented are oriented towards the highest degree of Reconstructionism.The concepts of secondary importance, vary from one to another. Indeed, the concept on the objective of education is oriented toward Buddhism. The concepts on the curriculum and the learners are oriented toward Humanism while the concepts on the instructor, the administration and the management of education towards Neo-Humanism. The teaching and learning process is marked by Progressivism while the educational philosophy which is of the least importance is the least marked by Behaviorism with the exception of the concept on the administration and the management of education which has recorded the lowest degree of Liberalism.

ภาควิชา..... สาร์ตตศึกษา
สาขาวิชา..... พื้นฐานการศึกษา
ปีการศึกษา..... 2541

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดีเนื่องจากได้รับความกรุณาจาก ท่านอาจารย์ ดร.จุมพล พูลภัทรชีวิน ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ช่วยให้ข้อคิด ข้อเสนอแนะ ตลอดจนการตรวจและปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆ ตั้งแต่ต้นจนจบ ผู้วิจัยรู้สึกทราบบ้างซึ่งในพระคุณของท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ และขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและช่วยเหลือในการตรวจสอบผลการวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาและองค์ประกอบทางการศึกษา ทำให้ผู้วิจัยมีความเชื่อมั่นในการวิเคราะห์แนวคิดปรัชญาการศึกษายิ่งขึ้น คณาจารย์ดังกล่าว คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิสิทธิ์ สารวิจิตร รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ ประสงค์ประทานพร รองศาสตราจารย์ ดร.บรรจง จันทรสา รองศาสตราจารย์ ศุภร ศรีแสน และ อาจารย์บัญชา อึ้งสกุล

ขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต ประธานคณะศึกษาโครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์” ที่ได้กรุณาให้การสัมภาษณ์แก่ผู้วิจัย ทำให้ผู้วิจัยมีความเข้าใจในแนวคิดทางการศึกษาของโครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์” มากยิ่งขึ้น และเนื่องจากทุนการวิจัยครั้งนี้บางส่วนได้รับมาจากทุนอุดหนุนการวิจัยของบัณฑิตวิทยาลัย จึงขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัยมา ณ ที่นี้ด้วย

ในตอนท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ภาควิชาสารัตถศึกษาทุกท่าน ตลอดจนเพื่อนนิสิตภาควิชาสารัตถศึกษา รุ่น C8 รุ่น 39 และ รุ่น40 ที่รักและหวังดีต่อผู้วิจัย ที่ได้ให้ข้อคิด พร้อมกำลังใจด้วยดีเสมอมา และกราบขอบพระคุณสำหรับกำลังใจและการสนับสนุนช่วยเหลือหลายๆ ด้าน จาก คุณแม่ คุณอำนาจ - คุณบุษบา ลาภมาก และคุณพรณี ญาณศิริ ที่มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้วิทยานิพนธ์สำเร็จสมบูรณ์ด้วยดี

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	6
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
ปรัชญา.....	10
ความหมายของปรัชญา.....	11
การศึกษา.....	13
ปรัชญาการศึกษา.....	16
หน้าที่และบทบาทของปรัชญาการศึกษา.....	18
แนวทางการนำเสนอปรัชญาของการศึกษา.....	19
องค์ประกอบทางการศึกษา.....	20
1. จุดมุ่งหมายทางการศึกษา.....	21
2. หลักสูตร.....	23
3. ผู้สอน.....	25
4. ผู้เรียน.....	26

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5. กระบวนการเรียนการสอน.....	27
6. การบริหารและจัดการทางการศึกษา.....	28
ปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย.....	30
ปรัชญาการศึกษา พุทธศาสตร์.....	30
แนวคิดพื้นฐาน.....	32
หลักการสำคัญ.....	34
แนวคิดทางการศึกษา.....	34
สรุปแนวคิดปรัชญาการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์.....	42
ปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยม.....	43
ความเป็นมา.....	44
แนวคิดพื้นฐาน.....	45
แนวคิดทางการศึกษา.....	45
สรุปแนวคิดปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยม	49
ปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม.....	49
ความเป็นมา.....	50
แนวคิดพื้นฐาน.....	50
หลักการสำคัญ.....	51
แนวคิดทางการศึกษา.....	52
สรุปแนวคิดปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม.....	56
ปรัชญาการศึกษาลัทธิเสรีนิยม.....	57
ความเป็นมา.....	57
แนวคิดพื้นฐาน.....	58
แนวคิดทางการศึกษา.....	59
สรุปแนวคิดปรัชญาการศึกษาเสรีนิยม.....	62

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยม.....	63
ความเป็นมา.....	63
แนวคิดพื้นฐาน.....	64
หลักการสำคัญ.....	65
แนวคิดทางการศึกษา.....	66
สรุปแนวคิดปรัชญาการศึกษาลัทธิพัฒนาการนิยม.....	70
ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยม.....	71
ความเป็นมา.....	71
แนวคิดพื้นฐาน.....	72
หลักการสำคัญ.....	72
แนวคิดทางการศึกษา.....	73
สรุปแนวคิดปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยม.....	78
ปรัชญาการศึกษาพฤติกรรมนิยม.....	78
ความเป็นมา.....	78
แนวคิดพื้นฐาน.....	80
แนวคิดทางการศึกษา.....	80
สรุปแนวคิดปรัชญาการศึกษาพฤติกรรมนิยม.....	83
ปรัชญาการศึกษาลัทธิมนุษยนิยม.....	83
ความเป็นมา.....	84
แนวคิดพื้นฐาน.....	86
แนวคิดทางการศึกษา.....	86
สรุปแนวคิดปรัชญาการศึกษาลัทธิมนุษยนิยม.....	93

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

หน้า

ปรัชญาการศึกษามนุษย์นิยมแนวใหม่.....	94
ความเป็นมา.....	94
แนวคิดพื้นฐาน.....	96
แนวคิดทางการศึกษา.....	97
สรุปปรัชญาการศึกษามนุษย์นิยมแนวใหม่	107
การวิเคราะห์เนื้อหา.....	108
ความหมายของการวิเคราะห์เนื้อหา.....	108
องค์ประกอบของการวิเคราะห์เนื้อหา.....	111
วิธีวิเคราะห์เนื้อหา.....	113
ความเชื่อถือได้ของผลการวิเคราะห์.....	116
ความตรงของผลการวิเคราะห์เนื้อหา.....	117
ประโยชน์ของการวิเคราะห์เนื้อหา.....	117
การประชุมสัมมนา	117
ประโยชน์ของการประชุมสัมมนา.....	121
เอกสารการสัมมนาทางวิชาการในโครงการ"การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ : สู่ความก้าวหน้าและความมั่นคงของชาติในศตวรรษหน้า".....	122
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาการศึกษา.....	133
เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เนื้อหา.....	139
เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เนื้อหาทางปรัชญาการศึกษา.....	141
เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสัมมนา.....	142
3 วิธีดำเนิน การวิจัย และการรวบรวมข้อมูล.....	144
การคัดเลือกเอกสารในโครงการ "การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์".....	144
ขั้นตอนในการคัดเลือกเอกสารในโครงการ "การศึกษาไทย ในยุคโลกาภิวัตน์".....	145
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	152

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
การรวบรวมข้อมูล.....	153
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	155
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	163
5 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย.....	179
สรุปผลการวิจัย.....	185
อภิปรายผลการวิจัย.....	187
ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำไปใช้	226
ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป	227
บรรณานุกรม.....	229
ภาคผนวก.....	250
ประวัติผู้เขียน.....	386

สารบัญตาราง

ตารางที่

หน้า

1	แสดงจำนวนของเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ : สู่ความก้าวหน้าและความมั่นคงของชาติในศตวรรษหน้า”.....	163
2	แสดงความถี่และร้อยละของเนื้อหาสาระ จำแนกตามองค์ประกอบทางการศึกษา ของวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในโครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ : สู่ความก้าวหน้าและความมั่นคงของชาติในศตวรรษหน้า”.....	167
3	แสดงความถี่และร้อยละของเนื้อหาสาระ จำแนกตามรูปแบบของการศึกษา ของวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในโครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ : สู่ความก้าวหน้าและความมั่นคงของชาติในศตวรรษหน้า”.....	168
4	แสดงความถี่และร้อยละของเนื้อหาสาระ จำแนกตามระดับการศึกษาของวรรณกรรม ที่เกี่ยวข้องในโครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ : สู่ความก้าวหน้าและ ความมั่นคงของชาติในศตวรรษหน้า”.....	169
5	แสดงร้อยละปรัชญาการศึกษา จากเอกสารที่เกี่ยวข้องในโครงการ “การศึกษาไทย ในยุคโลกาภิวัตน์ : สู่ความก้าวหน้าและความมั่นคงของชาติในศตวรรษหน้า”.....	170
6	แสดงความถี่ของแนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา วิเคราะห์ตามองค์ประกอบ ทางการศึกษาของวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในโครงการ “การศึกษาไทยใน ยุคโลกาภิวัตน์ : สู่ความก้าวหน้าและความมั่นคงของชาติในศตวรรษหน้า”.....	171
6.1	แสดงร้อยละของปรัชญาการศึกษา ตามองค์ประกอบทางการศึกษา ด้านจุดมุ่งหมายการศึกษา.....	173
6.2	แสดงร้อยละของปรัชญาการศึกษา ตามองค์ประกอบทางการศึกษา ด้านหลักสูตร.....	174
6.3	แสดงร้อยละของปรัชญาการศึกษา ตามองค์ประกอบทางการศึกษา ด้านผู้สอน.....	175
6.4	แสดงร้อยละของปรัชญาการศึกษา ตามองค์ประกอบทางการศึกษา ด้านผู้เรียน.....	176

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่

หน้า

6.5	แสดงร้อยละของปรัชญาการศึกษา ตามองค์ประกอบทางการศึกษา ด้านกระบวนการเรียนการสอน.....	177
6.6	แสดงร้อยละของปรัชญาการศึกษา ตามองค์ประกอบทางการศึกษา ด้านการบริหารและจัดการศึกษา.....	178